Sygn. akt Ts 80/17

POSTANOWIENIE

Warszawa, dnia 28 kwietnia 2020 r.

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Wojciech Sych - przewodniczący

Julia Przyłębska - sprawozdawca

Justyn Piskorski,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 20 czerwca 2017 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej D Ltd. oraz I Ltd.,

postanawia:

1. Uwzględnić zażalenie i nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg w części obejmującej zbadanie zgodności :

1) art. 240 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535, ze zm. – w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r.) w związku z art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2015 r. poz. 978, ze zm.) z art. 77 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także art. 64 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – w zakresie, w jakim przepis art. 240 pkt 2 i 3 ustawy Prawo upadłościowe znajduje zastosowanie do postępowań, w których przed dniem 1 stycznia 2016 r.

wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości, w tym sytuacji, gdy strona zgłaszająca wierzytelność nie mogła powziąć informacji o dacie wpłynięcia wniosku o ogłoszenie upadłości; nie wskazuje rodzaju dokumentów, jakie wierzyciel winien przedstawić w formie dowodów oraz nie konkretyzuje sposobu dokonania przez wierzyciela określenia wierzytelności;

2) art. 240 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535, ze zm. – w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r.) z art. 77 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także art. 64 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – w zakresie, w jakim przepis art. 240 pkt 2 i 3 ustawy Prawo upadłościowe: znajduje zastosowanie do postępowań, w których przed dniem 1 stycznia 2016 r. wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości, w tym sytuacji, gdy strona zgłaszająca wierzytelność nie mogła powziąć informacji o dacie wpłynięcia wniosku o ogłoszenie upadłości; nie wskazuje rodzaju dokumentów, jakie wierzyciel winien przedstawić w formie dowodów oraz nie wskazuje sposobu dokonania przez wierzyciela określenia wierzytelności;

3) art. 242 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535, ze zm. – w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r.) z art. 77 ust. 2, art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także art. 64 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – w zakresie, w jakim przepis ten nie przewiduje obowiązku wezwania wierzyciela reprezentowanego przez pełnomocnika procesowego, którym jest adwokat lub radca prawny, do uzupełnienia braków formalnych zgłoszenia wierzytelności przed dokonaniem jego zwrotu.

2. W pozostałej części nie uwzględnić zażalenia.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

Wojciech Sych

Julia Przyłębska

Justyn Piskorski

U Z A S A D N I E N I E

W skardze konstytucyjnej z 12 kwietnia 2017 r. (data nadania) D Ltd. oraz I Ltd. (dalej: skarżące) wystąpiły o stwierdzenie, że art. 240 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (ówcześnie: Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, ze zm., obecnie: Dz.U. z 2017 r. poz. 2344, ze zm.; dalej: prawo upadłościowe), w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., w związku z art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (ówcześnie: Dz. U. z 2016 r. poz. 1574, ze zm., obecnie: Dz. U. z 2017 r. poz. 1508, ze zm.; dalej: prawo restrukturyzacyjne), są niezgodne z art. 77 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2, a także z art. 64 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji. Ponadto skarżące wniosły o uznanie art. 240 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. za sprzeczny z art. 77 ust. 2 oraz art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2, a także z art. 64 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji. Dodatkowo skarżące zarzuciły niezgodność art. 242 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. i po 1 stycznia 2016 r. z art. 77 ust. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i art. 2, a także z art. 64 ust. 1 i 2 oraz art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Postanowieniem z 20 czerwca 2017 r. Trybunał Konstytucyjny na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 60 ust. 1 w związku z art. 61 ust. 4 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (ówcześnie: Dz. U. poz. 2072; obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK) odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w odniesieniu do art. 242 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2016 r., oraz w zakresie dotyczącym art. 240 pkt 1 i 4-8 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., ze względu na to, że przepisy te nie były podstawą ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżących. Natomiast w pozostałym zakresie, Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania skardze dalszego biegu

na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 w związku z art. 60 ust. 1 u.o.t.p. TK ze względu na oczywistą bezzasadność zarzutów.

Ponadto Trybunał Konstytucyjny ustalił, że zarzuty skargi konstytucyjnej odnoszą się jedynie do art. 240 pkt 2 i 3, a nie art. 240 pkt 1 i 4 – 8 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. Niezależnie od powyższego Trybunał stwierdził, że sformułowane zarzuty dotyczą w istocie sytuacji, w której skarżące, reprezentowane przez profesjonalnego pełnomocnika, nie dopełniły wymagań określonych w art. 239 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. Wynika to wprost z uzasadnień obu rozstrzygnięć wydanych w sprawie skarżących. Natomiast zakwestionowanie zgodności z Konstytucją art. 240 pkt 2 i 3 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., w zakresie, w jakim uczyniły to skarżące, nie ma związku ani z treścią tego przepisu w jego brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., ani z wydanym w sprawie skarżących ostatecznym orzeczeniem.

Trybunał Konstytucyjny ustalił, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK) skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje je na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5-8 u.o.t.p. TK), badając przede wszystkim, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2.1. Skarżące nie zakwestionowały stanowiska zajętego w zaskarżonym postanowieniu, zgodnie z którym to nie art. 240 pkt 1-8 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (ówcześnie: Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, ze zm., obecnie: Dz. U.

z 2017 r. poz. 2344, ze zm.; dalej: prawo upadłościowe) w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., ale jedynie pkt 2 i 3 tego przepisu mogły być przedmiotem skargi konstytucyjnej. Podobnie skarżące nie zakwestionowały, iż art. 242 w brzmieniu obowiązującym po 1 stycznia 2016 r. nie był podstawą postanowienia sądu w analizowanej sprawie. W związku z tym w części obejmującej art. 240 pkt 1 i 4-8 oraz art. 242 w brzmieniu obowiązującym po 1 stycznia 2016 r. Trybunał Konstytucyjny postanowił nie uwzględnić zażalenia.

2.2. Podstawą odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu w zakresie kontroli konstytucyjności (zgodności ze wskazanymi wzorcami kontroli): 1) art. 240 pkt 2 i 3 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. w związku z art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (ówcześnie: Dz. U. z 2016 r. poz. 1574, ze zm., obecnie: Dz. U. z 2017 r. poz. 1508, ze zm.; dalej: prawo restrukturyzacyjne); 2) art. 240 pkt 2 i 3 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r.; 3) art. 242 prawa upadłościowego w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r. – były, zgodnie z uzasadnieniem postanowienia TK z dnia 20 czerwca 2017 r., przepisy art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 w związku z art. 60 ust. 1 u.o.t.p. TK. Zatem w ocenie Trybunału, wyrażonym w zakwestionowanym postanowieniu o odmowie nadania skardze dalszego biegu, oczywiście bezzasadne są zarzuty skarżących realizujące, ich zdaniem, uregulowane w art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 u.o.t.p. TK, obowiązki wyczerpujące ustawowy wymóg poprawności konstrukcji skargi konstytucyjnej, tj: 1) wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone (53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK); 2) uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie (53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p. TK). W świetle treści wniesionego zażalenia, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, iż skarga konstytucyjna nie jest objęta wadą oczywistej bezzasadności zarzutów realizujących dyspozycję art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3 wskazanej ustawy, dlatego Trybunał Konstytucyjny

postanowił uwzględnić zażalenie i nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg we wskazanym zakresie.

2.3. Nieprawidłowo Trybunał stwierdził w zakwestionowanym rozstrzygnięciu, że skarżące domagały się wprowadzenia do art. 240 pkt 2 i 3 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., określonej treści, zarzucając istnienie luki w prawie. Kierując skargę konstytucyjną skarżące, co wyraźnie podkreślają w treści zażalenia, i co znajduje potwierdzenie w treści skargi konstytucyjnej, wniosły o stwierdzenie niekonstytucyjności przepisów w związku z istniejącą, ich zdaniem, niekompletnością regulacji. Dopiero stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny takiego stanu rzeczy, mogłoby skutkować zaistnieniem po stronie ustawodawcy obowiązku dokonania określonych zmian w ustawie. Wydając kwestionowane postanowienie Trybunał Konstytucyjny nie dokonał wystarczająco pogłębionej analizy tego zagadnienia. Zaniechanie prawodawcze polegać miało – co podniesiono w skardze – na niewskazaniu rodzaju dokumentów, które wierzyciel powinien przedstawić w formie dowodów oraz braku wskazania konkretnego sposobu dokonania przez wierzyciela określenia wierzytelności. Wprawdzie dopiero na etapie zażalenia skarżące stwierdziły, że kwestionują pominięcie prawodawcze, a nie błędnie nazwane w skardze zaniechanie ustawodawcze. Jednak błędne posługiwanie się terminami „zaniechanie prawodawcze (ustawodawcze)" i „pominięcie prawodawcze", któremu towarzyszy jednak argumentacja na rzecz pominięcia prawodawczego, nie może stanowić argumentu przesądzającego dla braku zakwalifikowania potencjalnej luki legislacyjnej do zakresu kognicji Trybunału Konstytucyjnego. Wskazana w skardze i podkreślona w zażaleniu na postanowienie TK argumentacja nie pozwala na jednoznaczne odrzucenie prawdopodobieństwa istnienia pominięcia prawodawczego podlegającego rozpatrzeniu przez Trybunał. Tylko natomiast w takiej sytuacji można by przesądzić problem na etapie kontroli wstępnej. Dlatego w ocenie Trybunału Konstytucyjnego zagadnienie, czy w treści art. 240 pkt 2 i 3 występuje pominięcie prawodawcze, może zostać zbadane tylko na etapie kontroli merytorycznej.

2.4. Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu, na które wniesiono zażalenie, uznał, iż postawione zarzuty nie mają związku z art. 240 pkt 2 i 3 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., Przepis ten określa, zdaniem TK wyrażonym w postanowieniu z dnia 20 czerwca 2017 r., jedynie, co należy podać w zgłoszeniu wierzytelności, a zatem jego treść nie może naruszać art. 77 ust. 2 Konstytucji (zakaz zamykania drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw) oraz art. 45 ust. 1 (prawo do sądu) w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji (zasada proporcjonalności), art. 32 ust. 1 Konstytucji (zasada równości) i art. 2 Konstytucji (zasada demokratycznego państwa prawnego), a także z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji (prawo do własności i innych praw majątkowych oraz równa ochrona tych praw) oraz art. 21 ust. 1 Konstytucji (zasada ochrony własności) w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji (zasada proporcjonalności) oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji (zasada równości). Z taką konkluzją nie zgodził się Trybunał Konstytucyjny w niniejszym składzie. Zaskarżone przepisy art. 240 pkt 2 i 3 zawierają nakaz wskazania wierzytelności oraz dołączenia dowodów bez precyzowania jakich. Tylko na etapie kontroli merytorycznej TK może dokonać wystarczająco pogłębionej i w konsekwencji zakończonej autorytatywną konkluzją analizy relacji treści art. 239 i 240 sprzed nowelizacji, w kontekście oceny, czy w art. 240 pkt 2 i 3 występuje pominięcie prawodawcze.

Trybunał nieprawidłowo odmówił nadania dalszego biegu skardze w odniesieniu do art. 242 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., w zakresie, w jakim przepis ten nie przewiduje obowiązku wezwania wierzyciela, reprezentowanego przez pełnomocnika procesowego, do uzupełnienia braków formalnych zgłoszenia wierzytelności przed dokonaniem jego zwrotu. Skarżące podważyły w treści zażalenia twierdzenie TK zawarte w uzasadnieniu postanowienia z dnia 20 czerwca 2017 r., zgodnie z którym ze względu na procesowy charakter zakwestionowanej normy, jak i jej treść, wzorce kontroli wynikające z art. 64 ust. 1 i 2, jak również z art. 21 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji są nieadekwatne, a sformułowane zarzuty – oczywiście bezzasadne.

Po pierwsze skarżące wskazały, iż konkluzja o przeszkodzie w postaci procesowego charakteru art. 242 prawa upadłościowego pozostaje logicznie sprzeczna z treścią uzasadnienia skargi konstytucyjnej, a wskazane wzorce kontroli mają istotne znaczenie dla dokonania oceny kwestionowanej regulacji ustawowej.

Po drugie, zdaniem skarżących, oceny konstytucyjności art. 242 prawa upadłościowego można dokonać tylko biorąc pod uwagę przepis art. 240 prawa upadłościowego, do którego art. 242 prawa upadłościowego odsyła. W tym kontekście skarżące wskazują, iż w świetle dowolności w ocenie przedstawionych przez wierzyciela dowodów jaką daje sędziemu art. 240 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., zachowanie należytej staranności w przygotowaniu zgłoszenia wierzytelności przez wierzyciela, niezależnie czy reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika czy też nie, nie gwarantuje uzyskania „pozytywnej" oceny tego zgłoszenia i nadania mu biegu. Zdaniem skarżących, wierzyciele powinni mieć zatem możliwość uzupełnienia zaistniałych w arbitralnej ocenie sędziego – komisarza braków formalnych, bądź wypowiedzenia się w ich przedmiocie przed dokonaniem zwrotu zgłoszenia wierzytelności. Należy zauważyć, w ocenie skarżących, iż kwestionowane regulacje nie różnicują obowiązków wierzycieli reprezentowanych i niereprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników, zarówno jedni jak drudzy zobowiązani są do przedstawienia niesprecyzowanego przez ustawę rodzaju dokumentów jakie wierzyciel winien przedstawić w formie dowodów. Skarżące podnoszą, że w sytuacji, w której ustawa nie nakłada dodatkowych formalnych obowiązków na wierzycieli reprezentowanych przez profesjonalnych pełnomocników, to całkowicie nieuzasadnione pozostaje dokonywanie takiego rozróżnienia przez Trybunał. Dlatego ich zdaniem, reprezentacja wierzyciela przez profesjonalnego pełnomocnika pozostaje bez znaczenia w kontekście niesprecyzowanej w ustawie formy dowodów jakie winny być przedłożone przez wierzyciela do zgłoszenia wierzytelności, bowiem regulacja ta dotyczy w takim samym stopniu wierzyciela reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika jak wierzyciela występującego bez profesjonalnej reprezentacji. W takiej sytuacji, jak wskazują skarżące, oczywistym jest, iż wykluczenie

w treści art. 242 prawa upadłościowego możliwości wezwania do uzupełnienia braków wierzyciela reprezentowanego przez profesjonalnego pełnomocnika prowadzi do nieuzasadnionego zróżnicowania sytuacji prawnej wierzycieli.

3. W kontekście zarzutów podniesionych w zażaleniu i treści skargi konstytucyjnej, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, iż konkluzja zawarta w postanowieniu TK z dnia 20 czerwca 2017 r., zgodnie z którą sposób naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw przez art. 242 prawa upadłościowego, wskazany przez skarżących, dotknięty jest wadą oczywistej bezzasadności, jest błędna. W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny stwierdza, iż skarga konstytucyjna w zakresie dotyczącym art. 242 prawa upadłościowego, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., spełnia wymogi formalne sprecyzowane w u.o.t.p. TK. Dalsza analiza trafności argumentacji podniesionej przez skarżące przekracza ramy kontroli wstępnej i jest możliwa wyłącznie na etapie merytorycznej kontroli konstytucyjności w oparciu o wskazane w skardze kryteria.

Wojciech Sych

Julia Przyłębska

Justyn Piskorski